

**PREDLOGI IN KOMENTARJI CENTRA DRUŠTVA ZA AVTIZEM K
DELOVNI VERZIJI OSNUTKA PREDLOGA ZAKONA O
USMERJANJU OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI (ZUOPP-
UPB1)**

Delovna verzija objavljena: 8.12.2009

Rok za oddajo predlogov in komentarjev: 5.4.2010

V Ljubljani, 5.4.2010

V Centru društvu za avtizem smo skrbno preučili Delovno verzijo osnutka predloga Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami in v nadaljevanju bi vam želeli predstaviti naše predloge ali boljše komentarje, ki so nastali o tem. Prav tako bomo v tekstu z vami delili dvome, ki se po našem mnenju ne bi smeli spregledati in bi se o njih morali resno pogovoriti.

Prav tako se nam v Centru društvu za avtizem porajajo dvomi ali si ne bo spremenjeni Zakon spet vsak po svoje interpretiral – kot se dogaja to s sedanjim, ki po našem mnenju ne potrebuje velikih sprememb, ampak predvsem dosledno in striktno interpretacijo.

V nas se poraja tudi dvom in strah, da bo ta sprememba Zakona sama sebi namen in da bo zaradi nje porabljen samo veliko davkoplačevalskega denarja, posebne spremembe pa se ne bodo zgodile (po principu »tresla se je gora, rodila se je miš«).

V tem našem zapisu se bomo osredotočali izključno na ciljno skupino katero predstavljamo – otroke z motnjami avtističnega spektra (v nadaljevanju otroke z MAS) ter izključno na največjo korist za otroke z MAS.

Vemo, da vedno ni mogoče vsemu ugoditi, vendar pa ne bi smeli sklepati kompromise ali pogledati skozi prste, ko gre za naše otroke.

Veseli bomo, če boste naše predloge obravnavali skrbno in preudarno. Verjamemo tudi, da se bi morali v kontekstu problematike MAS in v vezi reševanja le-te še sestati – enkrat je in bo premalo.

Naše pripombe smo zapisovali po členih kot si sledijo:

2.člen (otroci s posebnimi potrebami):

Predlagamo, da se uporabi Varianta 1 in sicer, da so otroci s posebnimi potrebami vsi otroci, ki imajo specifične izobraževalne potrebe ter potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja. Zdi se nam pomembno, da se pri usmerjanju otrok s posebnimi potrebami naslavlja potrebe otroka in ne »njegove motnje«, kar se sicer sedaj dogaja z obstoječo opredelitvijo, kjer se je potrebno odločati, v katero kategorijo posebnih potreb otrok sodi, čeprav so njegove potrebe povsem drugačne.

V kolikor se bodo navajale skupine oziroma kategorije v kater se bo otroke usmerjalo, kot so otroci s težavami v kognitivnem razvoju, slepi in slabovidni otroci, otroci s težavami v socialni integraciji itd., bi želeli vedeti, kam se bo uvrščalo otroke z avtizmom oz. MAS.

Pravzaprav smo prepričani, da bi v tem primeru bilo nujno otroke z MAS usmerjati v posebno kategorijo, saj trenutno nobena od obstoječih oz. predlaganih ni ustrezna za otroke z MAS: ti otroci imajo namreč zelo specifične vzgojne in izobraževalne potrebe, ki jih je potrebno posebej naslavljanje in se seveda za njih posebej izobraževati (iz tega razloga v razvitih državah za otroke z

avtizmom obstajajo posebni pravilniki v vezi vzgoje in izobraževanja, sprejemajo se celo posebni zakoni za te osebe oziroma stanje specifično).

Sedanja praksa je, da se npr. starši otroka, ki ima zmerno motnjo v duševnem razvoju in je tudi gluha, morajo odločiti v kateri program bodo otroka dali. Pravzaprav niti nimajo te možnosti, saj je otrok zaradi primanjkljajev na kognitivnem področju apriori usmerjen v posebni program, kjer pa nima učitelja, ki bi uporabljal znakovni jezik. Torej, se sprašujemo, komu koristi takšen način usmerjanja? Ustanovi, zavodu ali otroku?

2a.člen (otrokova korist):

Trenutno tega ne sledimo – in v Centru za avtizem se bojimo, da bodo, zaradi načina financiranja, še vedno v ospredju koristi inštitucij in otrokove koristi, kot naj bi se razumelo iz tega člena.

V koliko želimo slediti in naslavljati otrokovo največjo korist, potem bi se morali vprašati: Zakaj na istega otroka, z istimi potrebami država inštituciji, ki otroka šola, nameni različno količino denarja, če se ta otrok šola v rednem, prilagojenem ali posebnem programu?

V kolikor ne bi šteli predvsem inštitucij, bi bilo logično, da so sredstva namenjena otroku in v okviru teh sredstev se potem, ne glede na to, v kateri stavbi ta otrok je, otroku priskrbijo prilagoditve, didaktičen material, spremljevalci itd.... Isto bi moralo veljati za šolanje na domu. Takšen sistem financiranja poznajo tudi npr. v Veliki Britaniji, na Irskem itd.

Največja korist otroka se lahko sledi le, če ni odvisna od stavbe ampak od programa v katerega je otrok usmerjen. In ta, program, se mora, v kolikor sledimo koristi za otroka, izvajati vsepovsod.

Tudi 16.člen, v katerem opisujete izvajalce, se brez tega pogoja, ne bo mogel izvajati v skladu z inkluzijo.

Prav tako pa smo v Centru za avtizem mnenja, da usmerjanje kot tako, ne bi smelo biti več samo sebi namen, kot je sedaj. Prepričani smo, da bodo morali vsi v verigi začeti prevzemati odgovornost – brez izgovaranja drug na drugega. Naloge morajo biti zato nedvoumno razdeljene, predvsem pa morajo biti nadzorovane.

Zato predlagamo, da se istočasno z Zakonom, spremeni tudi Pravilnik, ki je odgovoren za delovanje komisij za usmerjanje otrok s PP. Prav bi bilo, da komisija otroka ne le usmeri in s tem zaključi svoje delo z otrokom ampak otroka tudi spremlja. Tako bi morali na Zavodih za šolstvo biti odgovorni za sestavo individualiziranih programov in evalvacijo ter spremljanje uresničevanja le-teh. Zdi se nam prav, da Individualiziran program (IP) pride pod pristojnost neodvisnih organov, saj se sedaj prevečkrat dogaja, da se napiše glede na to kaj so v šoli zmožni narediti in ne glede na to, kaj otrok potrebuje, da bo njegova največja korist naslovljena.

Torej bi nekdo drug kot šola, moral skrbeti tako za izdelavo individualiziranega programa za posameznega otroka kot tudi za spremljavo (supervizijo) ali se ta program izvaja ali ne in napredek, ocenjevanje otroka (ne za učno snov!). To se tudi ne bi smelo preverjati kot sedaj (vsaka tri leta) ampak dejansko vsako leto, skupina pa bi se morala sestajati vsaj vsak mesec enkrat.

4.člen (cilji in načela vzgoje in izobraževanja):

Otroci z MAS ne v obstoječem Zakonu ne v predlogu nimajo enakih možnosti, največja korist ni naslovljena, poleg tega pa se nam zdi potrebno, da bi starše seznanjali z njihovimi vlogami in pravicami, ki jih v samem izobraževalnem procesu svojega otroka imajo. Danes pa se še vedno dogaja (v večini primerov), da šole staršem ne dovolijo vzeti domov otrokovih IPjev, poklicani so le na seznanjanje z njimi, niso del skupine, ki IP načrtuje... V ta namen predlagamo, da se naredijo brošure in spletno mesto, ki bi starše/skrbnike osveščal v tej smeri.

Ker verjetno v interesu MŠŠ ni, da bi bili starši preveč osveščeni ter da bi se to uredilo s strani MŠŠ, bi bilo nujno, da se v okviru MŠŠ namenijo finančna sredstva.

9e.člen (obseg dodatne strokovne pomoči):

Obseg dodatne strokovne pomoči se ne bi smel določati glede na motnjo otroka ampak glede na njegove potrebe.

Ker moramo slediti otrokovim potrebam, je potrebno zagotavljati, da z otrokom dela strokovni kader oziroma strokovnjak, ki ga otrok potrebuje – ne glede na to ali je le-ta v šoli oz. vrtcu zaposlen ali ne (9.g člen). Predlagamo, da se kader, ki je potreben, najame.

Prav tako se nam zdi pomembno poudariti, da bi bila potrebna večja fleksibilnost, kar se tiče postopkov za predčasno spreminjanje odločbe. Trenutno se ti postopki vlečejo predolgo in s tem se izgublja po nepotrebne čas in konec koncev tudi denar (v mislih nimamo le povečanje obsega pomoči ampak tudi zmanjšanje).

Poleg tega pa ni nikjer opredeljeno, kako se bo določal obseg dodatne strokovne pomoči za otroke z MAS.

9f.člen (razširjen obseg dodatne strokovne pomoči za slepe in slabovidne):

Znano je, da je od intenzivne zgodnje obravnave odvisen razvoj otroka z MAS. Zato predlagamo, da se razširjen obseg dodatne strokovne pomoči uvede tudi za otroke z MAS, seveda glede na njihove potrebe.

Ta člen je popolnoma v nasprotju s 4.členom in diskriminira vse, ki niso slepi in slabovidni. V nasprotju je tudi z Ustavo in vsemi konvencijami in deklaracijami, ki jih je Slovenija podpisala, ratificirala s področja otrokovih pravic, saj eno skupino otrok postavlja v prednostni položaj.

9g.člen (izvajanje dodatne strokovne pomoči):

Čeprav temu ne bi smelo biti tako, v kolikor se zasleduje otrokovo največjo korist, pa je sedanja praksa takšna, da iz komisije za usmerjanje, preden se napiše strokovno mnenje pokličejo na šolo in jih vprašajo ali npr. lahko otroku zagotovijo 3 ure logopeda na teden. V kolikor tega šola ni zmožna nuditi to pomeni, da se na komisiji odločijo, da bo v strokovnem mnenju napisano tisto, kar otroku lahko ponudijo. Vemo, da se bodo sedaj iz večine komisij s tem ne strinjali, vendar je tako. To so potrdili tudi na ZRSŠ (določeni svetovalci za usmerjanje otrok s PP).

Zato predlagamo, da z otrokom dela strokovni kader oziroma strokovnjak, ki ga otrok potrebuje – ne glede na to ali je le-ta v šoli oz. vrtcu zaposlen ali ne. V kolikor šola tega kadra ne premore, predlagamo, da se kader, ki je potreben, najame.

13.člen (prehajanje med programi):

Inkluzija bi morala omogočati, da otrok na nekem nivoju začne in potem napreduje navzgor. Sicer tu je dana možnost prehajanja v višji nivo, vendar to še vedno ne bo opredeljeno v spričevalu. Prav tako pa je največ otrok z MAS povprečno ali nadpovprečno kognitivno sposobnih (samo 25% otrok z MAS ima motnjo v duševnem razvoju), imajo pa lahko velike težave v vsakodnevnem, socialnem funkcioniranju in teh veščin bi se morali nekje naučiti – ali bi za njih ne bilo potrebno uvesti tudi prehajanja »navzdol«, v nižji program (za ta področja), saj enakovredni program usposabljanja za te veščine ne predvideva v svojem učnem načrtu?

Prepričani smo, da bodo nastale težave pri tem, kako naj se dejansko prilagaja standard znanja v praksi? Vsekakor bi bilo potrebno to zelo natančno obrazložiti, saj lahko sicer pride do manipulacij s tem členom.

14.člen (usmerjanje v vzgojni program):

V tem členu se govori o otrocih s čustvenimi in vedenjskimi motnjami (s težavami v socialni integraciji) – tudi otroci z MAS imajo težave v socialni integraciji vendar nimajo čustvenih in vedenjskih motenj? Kako je s to definicijo? Kako se lahko to zlorablja? Mislimo, da bi bilo potrebno to jasno obrazložiti, saj sicer lahko zaradi takšne formulacije termina prihaja do resnih zlorab in kasneje zaradi tega do velikih škod povzročenih otrokom.

14a.člen (fizična pomoč):

Otroci z MAS pogostokrat, posebej v zgodnjem obdobju in v obdobju tranzicije, potrebujejo fizično pomoč. Tudi ena od strategij, ki se pri teh učencih uporablja pri učenju novih veščin (otroci z MAS imajo v 100% tudi senzorne težave, najpogosteje težave s propriocepcijo), je »hands on« metoda. Pri tem ne mislimo, da otroci z MAS potrebujejo pomoč za nošenje torbe iz razreda v razred, jo pa potrebujejo, da se te veščine npr.naučijo ali pa da sploh zmorejo prehode, saj vemo, da so na tem področju izredno šibki.

Menimo, da bi bilo namesto fizične pomoči, bilo potrebno uvesti v šole spremljevalca oziroma asistenta, ki bi posebej v zgodnjih obdobjih pomagal ne le otroku ampak tudi učitelju, da bi se otrok lažje vključil v razred in osvojil strategije, potrebne za učenje.

Je pa spremljevalec tudi koristen kadar se pri teh učencih pojavi nasilje do njih (učenci z MAS so pogosteje izpostavljeni nasilju kot ostali otroci).

14d.člen (izvajalci):

Izvajalci pomoči otrokom z MAS morajo biti za avtizem strokovno usposobljeni in specializirani.

16a.člen (strokovni centri):

Obstaja resna bojazen, da bodo strokovni centri ustanovljeni pri že obstoječih institucijah, ki ta trenutek imajo otroke z MAS. Potrebno bi bilo določiti kriterije in kompetence na podlagi katerih bi se subjekti lahko odprto prijavljali na »razpis«. Prav tako je potrebno zagotoviti, da bo neodvisen strokovnjak (verjetno iz tujine, saj jih v Sloveniji nimamo) ocenjeval kompetence in usposobljenosti potencialnih centrov za izvajanje te dejavnosti.

V **19.členu** se pojavi predlog, da bi se zgodnja obravnava izvajala tudi v socialnih zavodih (npr. CUDV Draga, Zavod Dornava, itd...): obstaja velika verjetnost, da se bo dogajalo isto kot se dogaja v vezi komisij za usmerjanje pri določenih zavodih, ki si svoje kliente usmerjajo k sebi. Podobno bi se lahko zgodilo v tem primeru – otroci bi v eni instituciji preživeli dobesedno celo življenje, kar dejansko ni v njihovo korist.

Ali je ta ideja nastala zaradi možnosti dodatnega financiranja teh zavodov še s strani MŠŠ ali zaradi dejanske usposobljenosti kadrov v teh socialnih inštitucijah? Ali se s tem dejansko gleda na korist otroka ali na vzdrževanje določenih inštitucij pri življenju?

38.b člen: globe za prekrške so prenizke glede na to, da je osnovna šola v Sloveniji obvezna in da je celotna prihodnost, življenje otrok, posebej tistih z MAS, odvisno od učenja. Zato predlagamo višje globe tako za odgovorne osebe inštitucije kot tudi za tiste, ki delo neposredno izvajajo.

V Centru za avtizem imamo še nekaj predlogov, ki pa verjetno v sam Zakon ne spadajo ampak bolj v posamezne pravilnike, ki bodo urejali posamezna področja. Vsekakor pa si želimo, da bi se končno uredile razmere na področju izobraževanja oseb s PP tako, da bi tudi v praksi in ne le na papirju, sledili vsem tistim zavezam, ki smo jih sprejeli in podpisali, ko se je krojila naša usoda o tem ali bomo sprejeti npr. v EU ali ne.

Želimo si tudi, da nov Zakon ni le podlaga nečemu, ki se bo po volitvah čez dve leti, spet spreminjalo in da načrtovane spremembe niso na dnevnem redu le zato, da se bo nekaj spremenilo.

Naj bodo spremembe narejene zato, ker vsi vemo, da je trenutno stanje v izobraževanju oseb s PP v Sloveniji kritično.